

Toimintakatsaus vuodelta 2010

Tiivistetysti	s. 2
Hankkeen työntekijät	s. 2
Projektiorganisaatio	s. 3
Vuoden 2010 osatavoitteiden toteutuminen	s. 3
Alueellinen juurruttamistyö	s. 4
Vertaisryhmätoiminta	s. 6
Viestintä	s. 8
Vaikuttamistyö	s. 8
Muut koulutukset	s. 9
Arviointi	s. 9
Luettelo vuoden koulutuksista, alustuksista ja puheenvuoroista	s. 10

Tiivistetysti

Vuosi 2010 on ollut projektin juurruttamisen keskeinen toimintavuosi. Prosessikoulutukset ovat olleet käynnissä ja uusia ryhmiä on käynnistetty. Vuoden aikana on myös kirjoitettu raportti projektin ensimmäisen vaiheen kehittämistyöstä: Viljanen & Levo (2010): *Yhdessä jaettu on kevyempi kantaa. Kokemuksia ikääntyneiden ja moniammatillisten verkostojen kanssa tehdystä päihdetyöstä.*

Tyynelän Kehittämiskeskukselta ilmestyi teos: Nykky, Heino, Myllymäki ja Rinne (2010): *Ikääntyminen ja päihteet.* Kirja perustuu Seniori I kehitettyyn asiakastyöhön.

Ulkoinen arviointi käynnistyi myös vuoden aikana ja siitä on tehty väliarviointi, joka on luettavissa hankkeen nettisivuilta www.tippavaara.info. Kehittämiskeskus Tyynelä teki Bikva-arvioinnin vertaisryhmätoiminnasta, johon löytyy linkki myös em. nettisivuilta.

Projektia on esitelty kansainvälisissä yhteyksissä Pohjoismaisessa Gerontologisessa konferenssissa Islannissa 30.5.-2.6., Nordan-seminaarissa Tanskassa 1.-2.10. <http://www.nordan.org/>

Kuvaus projektista on otettu mukaan eurooppalaisen Vintage-projektin hyvä käytäntö kuvauksiin, <http://www.epicentro.iss.it/vintage/> Projektin koulutuksen taustamateriaali ”Ikääntyvän ääntä kuunnellen” käännettiin englanniksi ”Listening to the voice of the elderly,” jonka voi ladata myös nettisivuiltamme.

Haarni & Hautamäki julkaisivat *Ikääntyvät juomatavat* -tutkimuksen pohjalta artikkelin ”Life experience and alcohol: 60–75-year-olds’ relationship to alcohol in theme interviews” Nordic studies on alcohol and drugs- aikakausjulkaisun numerossa 27/2010.

Hankkeen rahoittaja on Raha-automaattiyhdistys (RAY).

Hankkeen työntekijät

Koordinaatiossa Sininauhaliitossa työskentelivät projektipäällikkönä Maria Viljanen ja projektisuunnittelijana Tarja Levo.

Tyynelän Seniori –osahankkeen projektisuunnittelijoina ovat olleet Savonlinnassa ja sen lähikunnissa Tuija Rinne sekä Pieksämäellä ja Kuopiossa Eija Myllymäki.

Helsingin Diakonissalaitoksen Pilke-osahankkeessa on työskennellyt Terhi Pajunen.

Koko hankkeen projektihenkilöstön tapaamisia järjestettiin neljä: 2.-3.3; 15.-16.6.; 6.-7.10 ja 2.-3.12. Projektin johtoryhmä oli mukana tapaamisissa 16.6. ja 3.12. Kehittämiskeskus Tyynelän kehittämispäällikkö Mari Tuomainen on osallistunut projektihenkilöstön tapaamisiin.

Projektiorganisaatio

Johtoryhmän kokoukset

LOL-johtoryhmään (jory) kuuluivat Jukka Hampunen (Helsingin Diakonissalaitos), Seppo Sulkko (Kehittämiskeskus Tyynelä) ja Anneli Pienimäki (Sininauhaliitto). Joryn sihteerinä ja valmistelijana toimi projektipäällikkö. Jory kokoontui kaksi kertaa: 2.2. ja 18.10.

Ohjausryhmien kokoukset

Itä-Suomessa ja Helsingissä on omat ohjausryhmänsä.

Tyynelän Seniori osahakkeella on kolme ohjausryhmää jokaisella hankepaikkakunnalla. Ohjausryhmä kokoontui Kuopiossa 24.2., 28.5. ja 3.11. Pieksämäellä 11.5. ja 2.11. ja Savonlinnassa 23.3., 30.5. ja 30.11.

Helsingin Diakonissalaitoksen Pilke-työn ohjausryhmä kokoontui 22.1., 27.5. ja 1.10.

Vuoden 2010 osatavoitteiden toteutuminen

Koko hankkeen tavoitteet löytyvät muun muassa nettisivustolta www.tippavaara.info. Alla on tiivistetysti vuoden 2010 osatavoitteet (hankesuunnitelmasta) ja niiden toteutuminen. Sen jälkeen tavoitteiden toteutumista avataan teemoittain yksityiskohtaisemmin sivuilla 4-8.

Tavoite – toteuma kursivilla:

- prosessikoulutukset Espoossa – koko *kotihoidon henkilöstö jaettiin kolmeen ryhmään ja jokaisella ryhmällä oli kolmen päivän koulutukset päihde- ja mielenterveyden perusteista.*
- Helsingin kanssa tehtävä yhteistyö – koulutus- *Pilke-ohjaajakoulutus toteutettiin. Kotihoidon ja Pohjoisen A-klinikan kanssa järjestettiin yksi koko päivän koulutus koillisen ja itäisen alueen kotihoidolle.*
- Päihdevastuuhenkilö- ja osaajaverkoston koulutuksen käynnistäminen Kuopiossa ja aikaisempien palautteet ja seuranta – *Päihdevastuuhenkilökoulutus toteutettiin. Kuopio oli mukana alusta saakka. Koulutusta kesti koko vuoden ja se päättyi helmikuussa 2011.*
- Vertaisryhmäkoulutusten suunnittelu alkuvuodesta
- Vertaisryhmäkoulutusten mainostaminen – koulutukset syksyllä – *Nämä kaksi tavoitetta toteutuvat Helsingissä Pilke-koulutuksen yhteydessä.*
- Materiaaleista saatujen palautteiden läpikäyminen – *siirtyi vuodelle 2011.*
- LOL ensimmäisestä vaiheen työstä koostettu kirjan käsikirjoitus loppuun – *raporttia/kirjaa(138 s.) työstettiin alkuvuosi ja se ilmestyi elokuussa. Tyynelän kehittämiskeskuksen Seniori I asiakastyöstä ilmestyi teos Nykky, Heino, Myllymäki ja Rinne (2010): Ikääntyminen ja päihdeet. Kirjapaja.*

- Verkostopalaveri syksyllä – verkostotapaaminen järjestettiin Helsingissä 2.12. ja osallistujia oli noin 40 hlöä.
- Neuvottelut kuntien kanssa jatkosta alkaa (jatkuu) – kuluvana vuonna keskusteltiin varsinkin loppuvuonna ohjausryhmissä paljonkin siitä, mitä tapahtuu vuoden 2011 jälkeen projektin hyville käytänteille. Osassa kuntia asia etenee paremmin kuin toisissa.
- Ulkoinen arviointi juurrutustyöstä alkaa – Sosiaalikehitys oy aloitti arvioinnin ja tuotti kesällä väliarviointiraportin. Kehittämiskeskus Tyynelä teki Bikva-arvioinnin vertaisryhmätoiminnasta ja Pilke-työstä tehtiin pro-gradu arviointinäkökulmalla.

Alueellinen juurruttamistyö

Kuluva vuosi oli juurruttamisen keskeinen toimintavuosi. Kaikki osaamisen lisäämiseen, yhteistyöverkostojen luomiseen ja hyvien käytäntöjen siirtämiseen tähtäävät koulutusprosessit olivat käynnissä koko vuoden.

Seniори-päihdevastuuhenkilökoulutus (spvh): Kuopio, Pieksämäki ja Savonlinnan seutu

Kuluva vuosi oli koulutuksen varsinainen toimintavuosi: neljä lähipäivää Varkaudessa ja neljä opintopiiriä joka paikkakunnalla. Lisäksi eri kokoonpanoilla kokoontuneita kehittämistyöryhmiä oli kaikilla kolmella paikkakunnalla.

Koulutuksen yhteydessä on lähdetty kehittämään yhteistyö- ja toimintamalleja paikkakuntien tarpeen mukaan. **Savonlinnassa** on jatkettu ikääntyneen päihdeasiakkaan hoitopolun kehittämistä niin, että spvh-roolitusta kotihoidossa on liitetty polkuun. Lisäksi Sosterin eri paikkakunnilla on kehitetty spvh-henkilöiden yhteistyötä ja verkostoitumista muihin toimijoihin mm. diakoniatyöhön. Tähän yhteyteen on vahvasti nivoutunut vertaistukiryhmätoiminnan kehittäminen.

Pieksämäellä on kehittämistyöhön liittynyt päihdestrategian päivitys, jonne on saatu kirjattua keskeisimmät kehittämiskohteet. Pieksämäellä on työstetty selviämispaiikka-katkaisuhoidon kehittäminen – jatkokuntoutuksen mahdollistuminen -kehittämismalli. Tätä mallia on työstänyt eteenpäin spvh-opintopiiri ja sitä on esitelty koulutuksessa olevien esimiehille sekä perusturvan johtoryhmälle ja sitä on osittain kirjattu myös päihdestrategiaan.

Kuopiossa spvh-koulutuksessa olevat henkilöt ovat lähteneet kehittämään yhteistyötään ja verkostoa tutustumalla kaupungin päihdepalveluihin. Kotihoitoon on perustettu ikääntyneen päihdehoitoprosessia suunnitteleva kehittämistyöryhmä. Ryhmään kuuluu spvh-koulutuksen käyneet henkilöt kotihoidosta ja lisäksi muista kotihoidon tiimeistä yksi nimetty henkilö.

Alueelliset koulutukset: Espoo ja Kainuu

Espoo

Espoon vanhustenpalvelujen, Espoon päihde- ja mielenterveyspalvelujen sekä Vanhustyön keskusliiton Mielen muutos –hankkeen kanssa toteutettiin yhdessä Espoon kotihoidolle suunnattu ikääntyneiden päihde- ja mielenterveystyön koulutus. Koulutuksen tavoitteena oli saavuttaa noin 70 % kotihoidon

työntekijöistä. Koulutuksen toteuttamiseksi alueellisten tiimien henkilökunta jakautui kolmeen ryhmään ja jokaiselle ryhmälle järjestettiin 3 pv prosessikoulutus.

Lisäksi Espoossa osallistuttiin Vanhustyön keskusliiton Mielen muutos – hankkeen johtamaan työryhmä työskentelyyn, jossa Espoon kaupungin toimijoiden sekä järjestöjen kanssa pohdittiin ikääntyneiden päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tilannetta. Työryhmä teki valtuustolle esityksen ikäihmisten mielenterveys- ja päihdetiimin perustamisesta. Espoossa osallistuttiin luennoitsijana myös Espoon päihde- ja mielenterveyspalvelujen sekä järjestöjen yhteistyössä järjestämään Ikääntymisen pyörteissä seminaariin.

Kainuu

Yhteistyössä Kainuun maakunta-kuntayhtymän vanhustenpalvelujen, Tervein mielin Kainuussa –hankkeen sekä kotihoidon päihdeyhdyshenkilöverkoston kanssa jatkettiin varhaisen avun ja tuen mallin tuottamista kotihoitoon. Mallin kehittämiseen käytettiin yhteensä 7 lähityöskentelypäivää. Lisäksi mallin kehittämisprosessin tilannetta esiteltiin vanhustenpalvelujen johtoryhmässä. Tuotetun mallin raakaversioon testaus tiimeissä alkoi lokakuussa 2010 ja kestää helmikuun loppuun 2011 asti.

Helsinki

Pilke-ohjaajakoulutus käynnistyi huhtikuun lopussa 23.4. ja päättyi 10.12. Lähipäiviä oli kuusi ja niiden lisäksi opiskelijat tutustuivat Pilke-ryhmiin kaksi kertaa. Koulutettavia oli kymmenen: viisi Helsingin sosiaaliviraston vanhustyöstä, kolme Helsingin seurakuntien diakoniatyöntekijää ja kaksi Lappeenrannan kotihoitokeskuksesta. Koulutuksen pohjalta perustetaan keväällä 2011 neljä uutta ryhmää, joissa kolmessa toinen ohjaaja on sosiaalivirastosta ja toinen diakoniatyöstä. Yhdessä ryhmässä molemmat ohjaajat ovat sosiaalivirastosta. Ryhmät alkavat Kampin ja Kinaporin palvelukeskuksessa, Roihuvuoressa ja Maunulassa. Koulutus järjestettiin yhdessä Helsingin Seurakuntayhtymän päihdeprojektin kanssa.

Järjestöyhteistyö

Eläkeläiset ry:n sekä KSL:n kanssa järjestettiin neljä (Hyvinkää, Tampere, Kajaani, Rovaniemi) alueellista Eläkeläiset ry:n jäsenjärjestöille suunnattua infokoulutuspäivää. Tavoitteena oli nostaa ikääntyneiden alkoholin käyttöön liittyvät kysymykset esille ja tukea aluejärjestöjä aihealueen käsittelemiseen joko jo olemassa olevan toiminnan sisällä tai uusien aihealueeseen liittyvien opintokerhojen perustamisen kautta. KSL mahdollisti perustettavien opintokerhojen rahoituksen.

Vertaisryhmätoiminta

Vertaistuellisia ryhmiä projektilla on Enonkoskella, Helsingissä (3 ryhmää), Kerimäellä, Kuopiossa, Pieksämäellä, Punkaharjulla, Savonlinnassa (2 ryhmää) ja Sulkavalla. Tyynelän kehittämiskeskus on tehnyt Bikva-arvioinnin ryhmätoiminnan juurtumisesta. <http://www.kirkkopalvelut.fi/kehittamiskeskus-tyynela/seniori>

Itä-Suomi – Kehittämiskeskus Tyynelän Seniori II

Pieksämäellä on Seniori-ryhmä vakiinnuttanut paikkansa. Ryhmässä käy n. 8-10 henkilöä suhteellisen säännöllisesti. Ryhmässä on vapaaehtois- ja vertaisohjaajia sekä jaettua ammatillista ohjausvastuuta. Kotihoito, päihdepoliklinikka ja seurakunnan diakoniatyö ovat osittain ohjaamassa, osittain taustatukena ryhmässä. Ryhmä laatii yhdessä ohjaajiensa kanssa puolivuotissuunnitelmat. Suurin piirtein joka toinen kerta on joku ohjaavista tahoista paikalla tai ulkopuolinen vierailija käymässä. Aihe alustukseen mietitään yhdessä. Noin joka toinen kerta on ns. avoin ryhmäkeskustelu, jolloin ryhmäläiset voivat käsitellä suljettuun kirjekuoreen keräämiään aiheita. Suunnitelmiin liitetään myös tutustumiskäyntejä, teatteri- ja makkaranpaistoretkiä jne. Ryhmäesitettä jaetaan mm. ammattilaisille, kerhotiloihin ja lisäksi puffi laitetaan ilmaisjakelulehteen 2 x vuodessa.

Virtasalmelle on suunnitteilla myös ryhmätoimintaa. Suunnitteluryhmään kuuluu A-killan edustaja ja diakoniatyöntekijä Virtasalmelta sekä kotihoidon ja päihdepoliklinikan edustus Seniori-projektin rinnalla. Toiminta pyritään käynnistämään helmikuussa 2011. Ryhmässä ei ole ikärajaa, mutta se kohdennetaan eläkkeellä oleville.

Kuopiossa ryhmätoiminta on aloitettu aluksi Saarijärven asukastuvalla, mutta syksystä alkaen Sirkkulanpuiston Sateenkaaritalon/Linnanpellon alueella. Ohjausvastuussa ovat Sirkkulanpuiston ohjaajan lisäksi spvh-koulutuksen käyneet henkilöt. Mukaan on tullut Atte-hankkeen työntekijä. Ryhmässä käy noin 3-4 asiakasta. Ryhmä on toivonut kokoontumispaikan saamista Linnanpellon asukastilasta ja ajankohdan vaihtamista toiseen päivään, jotta saataisiin ihmisiä paremmin ryhmään. Asiakkaat suunnittelevat sisältöjä itse ja toivovat mm. lautapelejä sekä museovierailua.

Savonlinnassa on kaksi ryhmää. Seniori-ryhmä on aloittanut vuonna 2006 ja kokoontuu noin kerran kuukaudessa. Kävijöitä on noin kuudesta yhdeksään ihmistä, Ryhmä jatkaa edelleen toimintaa 2011. Suunnittelupalaverit noin 3-4 kertaa vuosi. Lisäksi yksilötyön puhelinkontaktit ja konsultaatiot tarvittaessa.

Savonrannan ryhmä on aloittanut 2010 ja siinä käy noin 8-10 henkilöä. Vastuutahona on ainoastaan Sosterin kotihoito, joskus diakoniatyö voi tulla mukaan tai kunnan sosiaalityö. Kotihoito ei voi yksin jatkaa ryhmätoimintaa, mutta vapaaehtoistyötä ollaan mahdollisesti saamassa kotihoidon pariin. Tavoitteena on järjestää ryhmätapaamiset noin kerran kuussa. Ryhmän jatkuvuus näyttää toistaiseksi turvatulta.

Kerimäen ryhmä aloitti elokuussa 2009 ja kokoontuu noin kahden viikon välein. Kävijöitä ollut 13-15 henkilöä, joista kaksi on kuollut. Syksyllä 2010 tavattu joka toinen viikko, jossa ohjaajina kotihoidon työntekijä ja diakoniatyö, Seniori II -projekti on ollut tukena ryhmässä. Senioripäihdevastuuhenkilöt ovat olleet keskeisessä asemassa siinä, että ryhmiin on saatu ohjattua asiakkaita. Tosin

sanoen projektin molemmat osa-alueet – koulutus ja ryhmän perustaminen – ovat tukeneet toisiaan ja näyttäisivät juurruttavan ikääntyneiden kanssa tehtävää päihdetyötä kunnan omaksi toiminnaksi.

Enonkoskella ryhmä alkoi elokuussa 2009. Ryhmässä on käynyt yhteensä 12 henkilöä, kerralla 6-7 henkilöä. Enonkoskella toteutettiin keväällä leiri, johon osallistui noin 30 henkilöä. Osa syksyn tapaamisista siirrettiin kotikäynneiksi ja asiakkaita tavattiin ryhmäkertojen lisäksi kotona. Ryhmä jatkaa vuonna 2011 kerran kuukaudessa. Vastuutahoina ovat diakoniatyö ja kunnan kotihoito.

Sulkavan ryhmä aloitti 2010 tammikuussa ja kävijöitä on ollut noin 10, joista yksi kuoli. Ryhmä kokoontuu kaksi kertaa kuussa. Ryhmävastuu on Sosterin kotihoidolla, Sulkavan kunnan kotihoidolla ja diakoniatyöllä. Lisäksi Sulkavalta löytyy pari vertaisohjaajaa ja tukihenkilö. Sulkavalla järjestettiin kristillinen päihdeleiri johon osallistuin noin 30 henkilöä.

Punkaharju aloitti ryhmän helmikuussa 2010. Alussa ryhmä kokoontui kerran kuussa, syksyllä kaksi kertaa kuussa, kävijöitä on ollut noin 10 henkilöä. Vastuutahoiksi on muotoutumassa kotihoito, diakoniatyö ja mukana on ollut myös vapaaehtoistyöntekijä. Vuodelle 2011 ryhmätoiminta on suunniteltu jo pysyvämmäksi, kunnan omaksi toiminnaksi.

Helsinki – Helsingin Diakonissalaitoksen Pilke-työ

Helsingissä on kolme Pilke-ryhmää, jotka kokoontuvat viikoittain. Näissä on käynyt kuluvana vuonna yhteensä 39 henkilöä. Pilke-ryhmissä on paljon päivätoiminnan elementtejä. Alla on lyhyesti perustietoja ryhmistä vuoden lopulta:

- **Malmi** tiistaisin: yhdeksän henkilöä, joista kaksi naista ja seitsemän miestä. Keski-ikä on noin 68 vuotta. Asiakkaita ohjautuu eniten vanhussosiaalityön ja a-klinikan kautta.
- **Pitäjänmäki** keskiviikkoisin: yhdeksän henkilöä, joista kaksi naista ja seitsemän miestä. Keski-ikä noin 75 vuotta. Ryhmä on ollut olemassa pisimpään ja juomisen hallintaa on nähtävissä kaikkein selvimmin. Asiakkaita ohjautuu parhaiten vanhussosiaalityön kautta, mutta nyt myös sairaalaosastoilta.
- **Myllypuro** torstaisin: seitsemän henkilöä, joista kaksi naista ja viisi miestä. Keski-ikä noin 71 vuotta. Kuluvana vuonna kotihoito on ohjannut runsaasti asiakkaita ryhmään. Kotihoidon aktiivisuus lisääntyi selvästi syksyllä heille pidetyn koulutuksen jälkeen.

Projektityöntekijän työparina ryhmien ohjaamisen tukena on työskennellyt Helsingin Diakonissalaitoksen työntekijä Kylli Urbell. Pilke-työhön kuuluu olennaisesti aktiivinen yhteydenpito verkostoihin, vuosittaiset verkostotapaamiset sekä Pilke-työn esittely erilaisissa koulutuksissa ja seminaareissa. Pilkeohjaajat pitävät aktiivista yhteyttä pilkeläisiin muun muassa muistutussoitoilla ennen ryhmiä, järjestävät kuljetukset ja tekevät tarvittaessa kotikäyntejä. Ryhmillä oli kuluneena vuonna myös yhteisiä tapaamisia, retkiä ja juhlia.

Kaikessa ryhmätoiminnassa vuoden 2011 isona haasteena tulee olemaan se, miten ryhmien toiminnan jatkuvuus saadaan varmistettua myös sen jälkeen kun Liika on aina liikaa –projekti päättyy joulukuussa.

Viestintä

Projektin tiedottamisessa ja tietopankkina toimivat nettisivut www.tippavaara.info. Niiden kehittämiseen ei ole ollut keskeisessä asemassa, sillä projektin toiminnan painopiste on ollut ennen kaikkea osaamisen lisäämisen prosesseissa. Vuoden aikana englanninkielisille sivuille on saatu lisättyä materiaalia.

Aihealue ei ole saanut enää samanlaista julkisuutta kuin aikaisemmin, mutta muutamia juttuja julkaistiin. Levo kirjoitti kolumnin Suomen mielenterveyshoitajien lehteen. Levo ja Viljanen kirjoittivat köyhyydestä ja syrjäytymisestä jutut Sininen aalto lehteen. Pilke-työstä oli juttu ”Tuhansia tunteja raittiina” Sana-lehden numerossa 5/2011.

Projektipäällikkö osallistui A-klinikkasäätiön koordinoimaan Päihdetiedotusseminaariin Prahaan 2.-4.9. missä oli mahdollista verkostoitua toimittajien kanssa ja välittää tiedotusmateriaalia mm. väliraportin ilmestymisestä.

Projektilla oli posterit Päihdepäivillä Espoossa 15.-16.9.

Projektin kirjoja on mainostettu Tesso- ja Vanhustyö-lehdissä.

Kuten aikaisempinakin vuosina, on sidosryhmille lähetetty sähköisiä tiedotekirjeitä. Kuluvana vuonna niitä lähetettiin kolme.

Verkostotapaamisella 2.12. oli myös viestinnällinen rooli, eli siellä käytiin läpi projektin juurruttamistyön etenemistä.

Vaikuttamistyö

Vuoden aikana vaikuttamistyötä on tehty erityisesti ohjausryhmien kautta paikalliseen toimintaan. On keskitytty erityisesti siihen, miten hyvät käytännöt jäävät palvelurakenteisiin. Muun muassa Seniori-päihdeyhdyshenkilökoulutusten alueellisissa opintopiireissä on mietitty sitä, miten voidaan rakentaa paikallisia hoitopolkuja ja miten ne viedään käytössä oleviin tietojärjestelmiin.

Vaikuttamistyöksi voidaan katsoa myös konferenssit, joissa projektia on esitelty rinnakkaisseminaareissa mm. valtakunnallisilla (15.-17.4 Kuopio) ja pohjoismaisilla (31.5.-2.6.) gerontologia päivillä.

Ohjausryhmät ovat toimineet keskeisinä vaikuttamiskanavina, sillä niiden kautta on mennyt tietoa kuntien perustyöhön ja päätöksentekoon aihealueesta ja hyvistä käytännöistä. Myös kuntakierros Savonlinnan lähikunnissa on ollut vaikuttamistyötä ja kertomista yleisesti aihealueesta eikä vain vertaisryhmätoiminnan suunnittelua.

Muut koulutukset

Projektisuunnitelman lisäksi on käyty luennoimassa/puhumassa muun muassa Helsingin yliopiston Kristillinen päihdetyö –luentosarjassa, Superin ammatillisilla opintopäivillä, Suomen mielenterveys-juhlaseminaarissa, Helsingin seurakuntayhtymän Vanheneminen ja päihteet –keskustelufoorumissa, Mielenterveys- ja päihdetyön valtakunnallisessa kehittämisseminaarissa, Helsingin kaupungin ja järjestöjen vapaaehtoisille suunnatussa koulutuksessa, Ikäinstituutin Päihdepelissäännöt palvelutaloon koulutuksissa, Helsinki Mission vapaaehtoistyön koulutuksessa ja Itä-Suomen Vanhus Kasteen työkokouksessa. Tämän lisäksi olivat Hyvinkään kotihoidon koulutus (2 iltapäivää), Jyväskylän AMK järjestämä kotihoidon koulutus, Kaarinan kotihoidon koulutus sekä Vantaan palvelutalo Havukosken työntekijöiden koulutus (2 iltapäivää). Ulkopuoliset koulutukset ovat olleet maksullisia.

Arviointi

Ulkoinen arviointi juurruttamistyöstä ja vaikuttamisesta käynnistyi vuonna 2010 Sosiaalikehitys Oy:n toimesta ja kesällä ilmestyi väliarviointi. Loppuraportti ilmestyy kesällä 2011.

Itsearviointia on jatkettu projektin yhteisissä projektihenkilöstön tapaamisissa sekä johtoryhmän kokouksissa.

Myös osahankkeiden paikalliset ohjausryhmät sekä projektityöntekijöiden tukiryhmät ovat toimineet hankkeen etenemisen kannalta itsearviointipaikkoina. Arvioinnin tueksi on laadittu arviointisuunnitelma, jolla avataan sitä miten arviointi tukee hankkeen kehittämis- ja juurruttamistyötä ja miten se dokumentoidaan. Myös mm. päihdevastuuhenkilöstökoulutukseen on laadittu oma arviointisuunnitelma. Tyynelä (Kirsi Purhonen ja Mari Tuomainen) toteutti Bikva -arvioinnin Seniori-projektin vertaistukiryhmätoiminnan juurruttamisesta. Raportti löytyy osoitteesta <http://www.kirkkopalvelut.fi/kehittamiskeskus-tyynela/seniori>

Pilke-työstä valmistui joulukuussa Johanna Vakkurin pro gradu –työ Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitokselle. Työ julkaistaan Helsingin Diakonissalaitoksen julkaisusarjassa alkukesästä 2011.

Alustukset, puheenvuorot, luennot ja infotilaisuudet.

Jotkut tilaisuudet on mainittu useampaan kertaan, sillä tilaisuudessa on voinut olla useampia puhujia/kouluttajia projektistamme.

Tarja Levo, Sininauhaliitto:

PVM	TILAISUUS	JÄRJESTÄJÄ	KOULUTUKSEN LUONNE	PAIKKA	OSALLISTUJAT	
13.1.	Kainuun maakunta-kuntayhtymä; Varhaisen avun ja tuen malli. PYH-verkoston koulutuspv.	Kainuun vanhus-tenpalvelut, SNL, Tervein mielin Kainuussa -hanke	Toiminta-mallin teke-minen (koko pv)	Kainuu	Pyh-verkosto (14 tt)	
20.1.	Senioripäihdevastuuhenkilö koulutus	Kehittämiskeskus Tyynelä, SNL	Prosessikoulutus (koko pv)	Varkaus	18 tt	
17.2.	Seniори päihdevastuuhenkilö koulutus; Savonlinnan opintopiiri	Kehittämiskeskus Tyynelä, SNL	Prosessikoulutus (iltapäivä)	S;linna	10 tt	
18.2.	Eläkeläiset ry: infokoulutus opintopiiriin	SNL ja Eläkeläiset ry	Infokoulutus (iltapäivä)	Hyvinkää	18	
19.2	Espoon kotihoidon prosessikoulutus; 1 ryhmä 1 kerta	SNL, Espoon vanhustenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	Prosessikoulutus (koko pv)	Espoo	n. 80 tt	
23.2	Seniори päihdevastuuhenkilö koulutus; Kuopion opintopiiri	Kehittämiskeskus Tyynelä, SNL	Prosessikoulutus (iltapäivä)	Kuopio	12 tt	
24.2	Kainuun maakunta-kuntayhtymä; Varhaisen avun ja tuen malli. PYH-verkoston koulutuspv.	Kainuun vanhus-tenpalvelut, SNL, Tervein mielin Kainuussa -hanke	Toiminta-mallin teke-minen (koko pv)	Kainuu	Pyh-verkosto (14 tt)	
25.2	Eläkeläiset ry: infokoulutus	SNL ja Eläkeläiset ry	Infokoulutus (iltapäivä)	Kainuu	20	

	opintopiiriin					
26.2	Eläkeläiset ry: infokoulutus opintopiiriin	SNL ja Eläkeläiset ry	Infokoulutus (iltapäivä)	Tampere	25	
4.3	Hyvinkään kotihoidon koulutus	SNL	Iltapäivä klo 12.30-16.00	Hyvinkää	60	maksullinen
5.3	Espoon kotihoidon prosessikoulutus; 1 ryhmä 2 kerta	SNL, Espoon vanhustenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	Prosessikoulutus (koko pv)	Espoo	n. 80 tt	
11.3	Hyvinkään kotihoidon koulutus	SNL	Iltapäivä klo 12.30-16.00	Hyvinkää	60	maksullinen
16.3	Espoon kotihoidon prosessikoulutus; 2 ryhmä 1 kerta	SNL, Espoon vanhustenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	Prosessikoulutus (koko pv)	Espoo	n. 80 tt	
19.3	Suomen mielenterveys- hoitajien juhlaseminaari	SMHL	Luento; Ikääntymisen ja alk. 1,5 t	Tampere	n. 70	maksullinen
24.3	Kainuun maakuntakuntayhtymä; Varhaisen avun ja tuen malli. PYH-verkoston koulutuspv.	Kainuun vanhus-tenpalvelut, SNL, Tervein mielin Kainuussa -hanke	Toimintamallin tekeminen (koko pv)	Kainuu	Pyh- verkosto (14 tt)	
14.4	Senioripäihdevastuuhenkilö koulutus	Kehittämiskeskus Tyynelä, SNL	Prosessikoulutus (koko pv)	Varkaus	18 tt	
20.4	Espoon kotihoidon prosessikoulutus; 1 ryhmä 3 kerta	SNL, Espoon vanhustenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	Prosessikoulutus (koko pv)	Espoo	n. 80 tt	
29.4	Espoon	SNL, Espoon	Prosessikou-	Espoo	n. 80 tt	

	kotihoidon prosessikoulutus; 2 ryhmä 2 kerta	vanhustenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	lutus (koko pv)			
5.5	Kainuun maakunta-kuntayhtymä; Varhaisen avun ja tuen malli. PYH-verkoston koulutuspv.	Kainuun vanhus-tenpalvelut, SNL, Tervein mielin Kainuussa -hanke	Toiminta-mallin teke-minen (koko pv)	Kainuu	Pyh-verkosto (14 tt)	
6.5	Eläkeläiset ry: infokoulutus opintopiiriin	SNL ja Eläkeläiset ry	Infokoulutus (iltapäivä)	Rovaniemi	n. 30	
27.5	Espoon kotihoidon prosessikoulutus; 2 ryhmä 3 kerta	SNL, Espoon vanhustenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	Prosessikou-lutus (koko pv)	Espoo	n. 80 tt	
24.8	Mielenterveys- ja päihdetyön valtakunnallinen kehittämisseminaari	THL, Kuntaliitto jne.	Luento; ikääntynei-siin suunnatussa sessiossa	Hki	n. 40	
26.8	Kajaanin kotihoidon johtoryhmä	SNL, Tervein mielin Kainuussa-hanke	Esitys mallin rakentami-sen vaiheista	Kajaani	5	
8.9	Helsingin kotihoidon koulutus (pohjoinen ja itäinen alue)	SNL, Pohjoinen A-klinikka	Koko päivän koulutus	Helsinki	n. 40	
21.9	Palvelutalo Havukoski 1/2	Ikäinstituutti	Iltapäivän koulutus	Helsinki	12	maksullinen
22.9	Kainuun maakunta-kuntayhtymä; Varhaisen avun ja tuen malli. PYH-verkoston koulutuspv.	Kainuun vanhus-tenpalvelut, SNL, Tervein mielin Kainuussa -hanke	Toiminta-mallin teke-minen (koko pv)	Kainuu	Pyh-verkosto (14 tt)	

28.9	Kaarinan kotihoidon ym. koulutus	Kaarinan vanhusten palvelukeskuksen säätiö	Iltapäivän koulutus klo 12-16	Piikkiö	60	maksullinen
8.10	Ikääntymisen pyörteissä seminaari Espoo	Espoon päihde- ja mt palvelut sekä Espoon järjestöt	Luento	Espoo	90	
13.10	Vapaaehtoisten koulutustilaisuus	Helsingin kaupunki	Luento 2 t; ikääntyminen ja alkoholi	Hki	20	
19.10	Palvelutalo Havukoski 2/2	Ikäinstituutti	Iltapäivän koulutus	Helsinki	12	maksullinen
20.10	Kainuun maakunta-kuntayhtymä; Varhaisen avun ja tuen malli. PYH-verkoston koulutuspv.	Kainuun vanhus-tenpalvelut, SNL, Tervein mielin Kainuussa -hanke	Toiminta-mallin tekeminen (koko pv)	Kainuu	Pyh-verkosto (14 tt)	
21.10	Espoon kotihoidon prosessikoulutus; 3 ryhmä 1 kerta	SNL, Espoon vanhus-tenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	Prosessikoulutus (koko pv)	Espoo	n. 70 tt	
17.11	Senioripäihdevastuuhenkilö koulutus	Kehittämiskeskus Tyynelä, SNL	Prosessikoulutus (koko pv)	Varkaus	18 tt	
22.11	Itä-suomen vanhuskaste; työkokous	Itä-suomen vanhuskaste	Luento toimintamallien luomisesta Kotihoitoon	Pieksämäki	n. 30	
23.11	Espoon kotihoidon prosessikoulutus; 3 ryhmä 2 kerta	SNL, Espoon vanhus-tenpalv, Espoon päihde- ja mielenterveys palv., Vanhustyön keskusliitto	Prosessikoulutus (koko pv)	Espoo	n. 70 tt	
23.11	Helsinki Mission vapaaehtoisten koulutus	Helsinki Missio	iltakoulutus 2 t	Hki	12	
30.11	Jyväskylän	Jyväskylä AMk	Iltapäivä luento	Saarijärvi	n. 40	maksullinen

	seutukuntien kotihoidon ym. toimijoiden koulutus		klo 12.30-15.30			
1.12	Kainuun maakunta-kuntayhtymä; Varhaisen avun ja tuen malli. PYH-verkoston koulutuspv.	Kainuun vanhus-tenpalvelut, SNL, Tervein mielin Kainuussa -hanke	Toiminta-mallin teke-minen (koko pv)	Kainuu	Pyh-verkosto (14 tt)	
2.12	Lol-verkosto seminaari	LOL-hanke	Koulutus osana kehittämistoimin taa; pu-heenvuoro 15 min	Hki	n. 35	

Eija Myllymäki, Kehittämiskeskus Tyynelä:

päivämäärä	järjestäjä	aihe	osanottajamäärä	yht. työssä
20.1.2010	Spvh-koulutuksen toinen lähijakso	Arvotyöskentely	16	Tarja Levo, Tuija Rinne
27.1.2010	Diakonia-ammattikorkeakoulu Itä, sh-koulutusohj.	Ikääntyminen ja alkoholi – haaste palvelujärjestelmälle	26	
18.2.	Pmäki opintopiiri	puheeksiotto	9	
23.2.	Kuopio opintopiiri	puheeksiotto	11	Tarja Levo
24.2.	Kuopio kotihoito	Koulutusinfo+juurtuminen kotihoidon toimintaan (kotish. + kotipalveluohjaajat)	11	Kati Haapakangas-Torkkeli
5.3.	Diakonia-ammattikorkeakoulu Itä, sh-opisk.	Ikääntyminen ja alkoholi – haaste palvelujärjestelmälle	24	
14.4.	Spvh-koulutuksen kolmas lähijakso	Puheeksioton kokemukset Yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	18	
5.5.	Slinna opintopiiri	Yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	9	Tuija Rinne
19.5.	Kuopio opintopiiri	Yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	14	
25.5.	Pmäki opintopiiri	Yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	6	
17.8.	kkAgricola, päihdetyön ammattitutkinto	vertaisryhmätoiminta	4	
18.8	Pmäki spvh-koulutuksen ylimäär. opintopiiri	Yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	5	
25.8.	Spvh-koulutuksen neljäs lähijakso	menetelmäpv; motivoiva haastattelu	14	Leena Paasikannas, Tuija Rinne
31.8	Kuopio, spvh-koulutuksen ylimääräinen opintopiiri/kotihoito	Ikääntyneen päihdeasiakkaan hoitoprosessin kehittäminen kotihoitoon	7	Kati Haapakangas-Torkkeli (kotipalveluohjaaja)
2.9.	Pmäki, perusturvajory	Seniori-esittely, yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen (selviämisaikaa, kotikatko, vertaistukiryhmä)	9	Anja Kröger (sairaanhoitaja, akuuttiosasto)
7.9.	Diakonia-ammattikorkeakoulu Itä, sosionomiopiskelijat	Ikääntyminen ja alkoholi – haaste palvelujärjestelmälle	27	

14.9.	Slinna opintopiiri	Motivoiva haastattelu	9	Leena Paasikannas, Tuija Rinne
23.9.	Diakonia- ammattikorkeakoulu Itä, sosionomiopiskelijat	Ikääntyminen ja alkoholi – haaste palvelujärjestelmälle	10	
28.9.	Kuopio opintopiiri	Motivoiva haastattelu	8	
5.10.	Pmäki opintopiiri	Motivoiva haastattelu	5	
19.10	Pmäki (spvh:t + esimiehet)	Työkokous yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	13	
17.11.	Spvh-koulutuksen viides lähijakso	Ikääntyminen, alko, lääkkeet Mielenterveys Yhteistyö- ja toimintamallit	17	Marja Aira Katri Ruuskanen
22.11.	Pmäki, Vanhus- Kasteen työkokous	Spvh-koulutuksen esittely, toimintamallia kotihoidon	n.35	Taina Heino ym. muut Kaste tt, Tarja Levo, Heli Kosonen, Marjatta Saarinen
1.12	Savonlinna opintopiiri	Huoneentaulut, spvh- roolitus, yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	10	Tuija Rinne
2.12.	Helsinki, LOL verkostotapaaminen	Koulutus kehittämisen ja juurtumisen välineenä	n. 40	LOL, Seniori...
8.12.	Kuopio opintopiiri	Huoneentaulut, spvh- roolitus, yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	5	
9.12.	Pmäki opintopiiri	Huoneentaulut, spvh- roolitus, yhteistyö- ja toimintamallien kehittäminen	6	

Terhi Pajunen, Helsingin Diakonissalaitos:

27.1. **Pohjoisen alueen kotihoidon ja vanhuspalvelujen esimiesten kokous** Suursuon sairaalassa, noin 15 esimiestä, Pilke info

8.2. **Malmin toimintakeskukseen tutustuminen + Pilke info**

23.2. **Vanhusten kotiapusäitiön Havurastissa** Pilke info kahdelle työntekijälle

18.3. **Keskustelufoorumi Vanheneminen ja päihteet**, Hgin seurakuntayhtymä, osallistujat noin 40 eri tahoilta (srk, vanhuspalvelut, päihdepuoli, vanhusneuvosto) Pilke-projektin esittely

23.3. **Verkostotapaaminen Ikääntyminen ja päihteet** Malmin toimintakeskuksessa pohjoisen alueen toimijoille, yhteensä 11 osallistujaa kotihoidosta, vanhuspalveluista, A-klinikalta ja A-killasta

16.4. **Vanhusten kotiapusäätiön Myyrastissa** tutustuminen ja info Pilkeprojektista noin seitsemälle ryhmäläiselle

30.4. **Kotihoitopäälliköiden kokous**, Hgin kotihoitotoimisto, osallistujat noin 10, Pilke esittely ja keskustelu aiheesta

18.5. **Verkostotapaaminen Ikääntyminen ja päihteet** itä Helsingin toimijoille, Sanervakodissa, mukana 15 työntekijää seurakunnasta, kotihoidosta, vanhuspalveluista mm. vanhustenkeskuksista, A-klinikalta, Pilke-työn esittely, yhteistyön virittelyä

8.9. **Kotihoidon koulutus**(yhteistyössä LOL:n, A-klinikan ja kotihoidon kanssa) Oulunkylän seurahuoneella, ? osallistujaa kotihoidosta, A-klinikalta, esitys Pilke-toiminnasta

13.9. **Näkövammaisten Senioriklubi liris-talolla** alustus aiheesta ”Vain lääkkeeksi vai tuikku murheeseen!? Milloin alkoholi ei enää ole hyväksi terveydellesi?”, 10 näkövammaista

18.11. **Roihuvuoren vanhustenkeskuksessa** info Pilke-toiminnasta ja uuden Pilke-ryhmän suunnittelua, seurakunnasta kaksi ja vanhustenkeskuksesta kaksi työntekijää

22.11. palaveri Pilkeestä Hgin vanhuspalvelujen johtajan Merja Etholen-Rönningin kanssa Diakonissalaitoksella

Pilke-koulutukset 23.4.-10.12. Kymmenen (10) koulutukseen osallistuvaa. Viljanen vastuussa koulutuksesta. Pajunen vastuussa ryhmiin tutustumisista. Kolmantena kouluttajana Mimmi Laapio. Koulutuksen sisällöt:

- 1. kerta 23.4. Osanottajien osaamiskartoitus; Pilke-työn esittely; LOL-hankkeen esittelyä ja ikäeettinen päihdetyö; keskeinen terminologia ja käsitteet
- 2. kerta 21.5. Asenteet ja niiden merkitys. Teemana ikääntyville suunnattu päihdetyö: esitellään Seniori I, Pilke, Espoon malli
- 3. kerta 27.8. Kohtaaminen. Puheeksiottotilanteita. Huolen harmaat vyöhykkeet. Riskitekijät ja suojaavat tekijät. Miten tukea ja auttaa ajoissa. Miten ehkäistä syrjäytymistä. Pilke-toiminnan mahdollisuudet. Miten ryhmät toimivat. Prosessikuvauksen avaamista.
- 4. kerta 8.10. Pilke-ryhmiin tutustumisen purkua. Eri sektorien välisen yhteistyön merkitys ja tarpeellisuus.
- 5. kerta 12.11. Miten ryhmä perustetaan. Kuntien palvelujärjestelmän mahdollisuudet. Verkostotyö. Välitehtävä: Verkostopalaverin järjestäminen omalla alueella aiheesta.
- 6. kerta 10.12. Välitehtävän purkua: miten palaveri onnistui. Palautekeskustelua. Miten tästä eteenpäin? Sovitaan kaksi seurantatapaamista.

Maria Viljanen, Sininauhaliitto:

11.02. **Ikääntyneen päihdeongelmaisen asiakkaan kohtaaminen.** Millaista ikäerityinen päihdetyö voisi olla? Luentosarja (KT): Kristillinen päihdetyö, asiakkaan arki ja sielunhoito. Helsingin yliopisto. Noin 20 teologian opiskelijaa.

17.02. **Lääkkeestä kuninkaaksi?** Vanhusten päihdeongelman havaitseminen. SuPerin ammatilliset opintopäivät. Noin 100-130 lähihoitajaa.

17.02. **Puheeksiotto, interventio, väliintulo vanhuksen päihdeongelmassa.** SuPerin ammatilliset opintopäivät Noin 100-130 lähihoitajaa.

18.3. **Tilastoja ja käsitteitä.** Vanheneminen ja päihteet. Helsingin Seurakuntayhtymän keskustelufoorumi Noin 60 vanhustyön toimijaa Helsingistä (seurakunnat, järjestöt ja kaupungin työntekijöitä).

16.4. **Vuoropuhelua päihde- ja vanhustenpalveluiden välillä.** VII Gerontologian päivät Kuopiossa. Rinnakkaissessiossa 15 minuutin puheenvuoro hanketyöstä. Noin 40 kuulijaa.

30.4. **Projektin esittelyä** Helsingin kaupungin kotihoidon päälliköille. Reilu 10 osallistujaa.

2.6. **Dialogue between substance abuse services and elderly care.** 20th Nordic Congress of Gerontology. Reykjavik. Islanti. Rinnakkaissessio. Noin 30 kuulijaa.

Changes in the drinking habits of the elderly in Finland. How it appears? Alcohol and Drugs – Lifelong Concern. NordAN Conference, Copenhagen 1st Oct 2010. Noin 50 kuulijaa Pohjoismaista ja Baltiasta.

1.10. **Changes in the drinking habits of the elderly in Finland. How it appears?** Alcohol and Drugs – Lifelong Concern NordAN Conference, Copenhagen.

12.10. **Mistä puhutaan kun puhutaan aiheesta ”ikääntyminen ja alkoholi”?** Noin 2,5 tunnin keskustelutilaisuus Ikäinstituutin Päihdepolisäännöt palvelutaloihin –hankkeen tiimoilta palvelutalo Hopeakotkassa, Espoossa. Viisi talon työntekijää ja Ikäinstituutin projektisuunnittelija.

14.10. Länsi-Uudenmaan koulutuskeskus Luksian 20 lähihoitajaopiskelijalle 2 h alustus aiheesta ”**Ikääntyminen ja alkoholi.** ” Opiskelijat vierailivat Sininauhatalolla.

2.12. **Liika on aina liikaa –projektin verkostotapaaminen.** Aiheena Pilke-työn juurruttaminen Helsingissä sekä LOL-projektin kansainvälinen yhteistyö. Noin 40 kuulijaa.